

ЭНЦИКЛОПЕДИЯ

1998 с.
Блам ыйын
19
күш
онтуорунньук
№ 55 (8431)

Нам улууһун хаһыата * 1935 сыл алтынны 5 күнүгэр төрүттэммитэ

“Тыл - омук баар-суох сыаннаһа уонна быстыспат бэлиэтэ. Хас биирдии норуот бэйэтин ураты майгыннаах культуратын, үгэстэрин, тылын харыстыыр сувереннай бырааптаах.”

Саха Республикатын Тыл туһунан Сокуонуттан

Ыгырыы — 98

ИЭСКИН ТӨЛҮҮРҮ҆Н — ЧИЭЙИ҆Н!

Бу туһунан улуус военкома, подполковник В.М. Лаптевы кытта манньк кэпсэтэ:

— 74 киһи ыгырылынна, ол иһигэр 18 урукку отсрочкаларын болдьоһо бүппүттэри киллэрэн туран. Кинилэртэн 2 киһи ыалдьарынан кэлбэтэ. Медицинскэй комиссияны ааспыттартан 22-тэ барбат туруктаанна. Ыгырыы комиссиятын быһаарытынан 20 киһи отсрочка ылла. Дьэз кэргэнин туругунан — 2 (кэргэнэзэбинэн, оһолообунан, соботоһо уол буолан, кырдыбас ийэтин, абатын көрөрүнэн), доруобуйаларын көннөрүһүлэригэр 1 сылга дьэри болдьоһоһо — 13, үөрэнэллэринэн — 4, РФ, СР Уураахтарыгар оһобуран 1 хотугу народность представитель буоларынан.

Өссө 15 киһи направленинан куоракка эбии медицинскэй көрүүнү аһа сылдыар. Балары таһынан 15 киһи сууттаммыт болдьоһоторо туола

иликтэринэн сулууспалыы барар кыахтара суох. Онон ыгырыллыбыттартан 15-рэ армияҕа бараары сылдыар.

Аны бу сыл олунньу, кулун тутар ыйдарыгар 1981с. төрүөх уолаттар медицинскэй көрүүнү аһан, 190 обургу оһо призвинык учуотугар турбута. Балар бары кэриэстэ быйыл оскуоланы бүтэрэллэр. Үгүстэрэ үөрэххэ туттарсыа. Ол эрэри призвинык буолбут дас-табырыаньналарын элбэх оһо ыла илик. Дьыгинэн, бу докумун үөрэххэ, үлэҕэ кириэргэ билигин ирдэнэр буолан турар, онон бириэмэни уһаппакка кэлэн ылаахтарын наада.

Бу дьыл кулун тутарыгар РФ Государственной Думата «Байыаннай эбэһинэс уонна байыаннай сулуус» туһунан санга сокуону бигэрэттэ. Онон байыаннай эбэһинэс син бири баар буолара ыйыллар. Онон урукку курдук сокуоннай саастарын туолбуттар байыаннай су-

«Не годил бы тым, Ванек, во солдаты...»

лууспаҕа ыгырылла туруохтара. Сокуон 3 раздэлын 11 — 13 ыстатыаларыгар орто оскуола-ларга, үөрэх тэрилтэлэригэр, урукку курдук, начальнай байыаннай бэлэмнэһин баар буолара көрүлүбүт. Онон, мин санаабар, анал штат арыллан ыччаты байыаннай сулууспаҕа бэлэмниир кэм төтөрү эргиллээри гыммыт.

Бары төрөппүттэргэ туһайан маньыгы этиэм этэ: уолаттаргыт өр суруйбат, биллэрбэт эбэтэр араас ыраахтар эвэкэ-эбиттэрин биллэххитинэ, биһизэх военкомакка уһаппакка-кэг эппэккэ тиэр-дэрдэргитигэр. Холобур, муус устарга бири төрөппүт сулууспалыыр оһотун кытта сибэһин сүтэрбитин кэмигэр эппитэ. Биһиги ол чааһы кытта билсибиллэп. Иэс-күсүккээн, почта сырыыта тохтообутунан сурук кэлбэтин биллэбитин, онон төрөппүтү уоскуппуппун.

Насьян ОЛЕСОВ.

НЭЙИЛИЭГИНЭН ТУРУННАХХА

Сотору таарыта 1 Хо-мустаах дьахталларын сэбиэтин көүлүлээһининэн Үөдэй нэһилиэтин общественай тэрилтэлэрин салайааччыларын кытары үлэ, олох, оһону иити уо. д. а. болпуруостарга сүбэлээни, опыт атастаһыта ытытылынна.

Бу табаарыстыны көрсүүгүгэ 1 Хо-мустаахтан ветераннар сэбиэтэрин председатела В.Д.Жиркова, дьаһалта үлэһитэ Е.Ф. Никифорова, инбэлииттэр обществоларын председателэ Л.В. Борисова, Я.П. Орлова, Т.А. Березкина, М.К. Попова, кулууп үлэһиттэрэ, оттон Үөдэйтэн дьахталлар сэбиэтэрин председателэ Елена Хабарова, «Суорумньу» кулууп салайааччыта Елизавета Игнатьева, ыгырыылаахтар Н.К. Абрамова, А.М. Говорова, эр дьонтон председателлэр К.Зверстов, Г.Сыромятников уо. д. кытыннылар.

Нэһиликтэр активистара сүөгэй үүтээх итии чэйдээх, сахалыы

лэһнээскэлээх оһорон үлэ-хамнас, инники былааннар тустарынан ирэ-хоро сэлэргэстилэр. «Суорумньу» кулууп үлэтин туһунан салайааччы Е.М. Игнатьева кэпсээнин сэргии иһитилэр. Үгүс ыйытылар, эһиэттэр кэңилэриттэн бу кулуупка дьон быһытын-майгытын, оһобун, интэриэһин билэр психолог идэлээх киһи талыллан үлэтирэ ордук кодьүүстээх буолуо дьэн түмүктэтилэр.

Балдыттарбыт биһиги нэһиликтит общественай тэрилтэлэрин салайааччылары бири түмсүүлээхтик, эйэлээхтик ыччаттар, кыаматтар, кырдыбастар, уран тарбахтаахтар, ийэлэр ортолоругар үгүс үлэ ытытылларын кэрэхсээтилэр уонна туох саҕаны, сонуну истибиттэрин бэлиэтэнилэр. Кырдык да биһиги нэһиликкэ түмсүүлэрибит бүтүүн турунун үлэлээн эрэллэр. Ол курдук 1 Хо-мустаахха саҕардыттан бэттэх саллааттар ийэлэрин кулуупта-

ра үлэлиир. Бу кулуубу араас культурнай, спортивнай мероприятиеларга ситиһилээхтик, активнайдык кыттарынан биллэр, холо-бургта сылдыар Егоровтар дьэз-кэргэн ийэлэрэ учуутал идэлээх Людмила Егорова салайар.

Эмиэ бу көрсүүгү түмүгэр Үөдэй баһылыга М.Д.Соловьеву кытары сүбэлэһин баран «Чаран» түмсүү аатын улахан бичэри тэрийэн ытытыах боолдубут. Урут 60-с сылларга ыччаттар атынан кэлэн репетицияланан бараллара. Билигин техника үйэтигэр нэһиликтэр икки ардыларыгар хардытаа опыт атастаһыта, ыалдыттары хайа баҕарар кыалынан, нэһиликтэригэр сэргэһиини табаарынан өһ. Ким дьаһаллаах, тэрэ-эһинээх дьонтон итэри-бэз суох оһорон, үлэлиир, сыһынанар. Оноуоха эдэрдэр, салайааччылар өттүлэриттэн күүс-көмө, ойбул наада.

Матрена ПОПОВА, «Чаран» ветераннар кулууптарын салайааччыта, 1 Хо-мустаах.

Сытыары-сым-наҕас сирэйлээх-харахтаах, өрүүтүн күлөн мичилийэ, мичээрдийи сылдыар кыракый уолчааны сотору-сотору Оҕо эйгэтин Түөлбэтигэр көрөбүн. Кини иккис сылын «Айылда» холбоһугар сылдыар. Көтөрдөрүнэн уонна аквариум балыктарынан дьарыктанар эбит. Кэпсэтэн сийилин билсибитим Бурнашев Вова дьэн Нам 2 №-дээх орто оскуолатын 5-с кылааһын үөрэнээччигэ, 10 саастаах. Кыратын көрүмэнг дьонуннаах, оттомноох, үтүө-үгүс дьарыктаах. Кэпсэттэххэ элбэх кэпсээнээх. Ол иһин дьэтиттэр анаан-минизэн сийилин билээри бара сыртыттым.

Вова минигн улахан киһилин көрүстэ. Байы-ын-дуолун көрдөрдө. Бэйэтэ библиотекалаах. Онон аквариум балыктарын хайдах көрөр-истэр, буюбэйдир, аһа-р-ситэр, харайар туһунан элбэх киһигэлэри хомуйбут. Оттон Вова саамай таптыыр киһигэ-тэ Ф.Полканов «Подвод-

ный мир в комнате» дьэн. Бу киһигэ киниэхэ баар балыктар бары суруллубуттар. Онон ордук бу киһигэни Вова сөбүлэээн, сийилин ааҕар буолан нойоһуус кэриэ-тэ билбит.

Бу киһигэлэри ааҕан кини аквариум балыктарын көрөр-истэр, харайар. Атын да дьонго сүбэ-ама биэрэр эбит. Киниэхэ гупши, меченосец, пецилия, неон, петушок, данно дьэн балыктар араастара бааллар. Вова этэр: «Балыктар бойлэлэрин истэригэр эмиэ араасаллар. Холобура, гупшини ылан көрдөхкө бэйэтин икки ардыгар онугун, майгытын уратылаах.

Неон дьэн балык баарын урут истэ илик буолан, хаста да тохторуйан ыйыппылар, символика мичээрдэн баран «киһи буолбатах» дьизит курдук ааттаах дьэн быһаарда.

— Хаһа аныгыттан интэриэһиргээн аквариум балыктарынан дьарыктанныҕы?

Бүгүн — ово тэриэтэтин күнэ АЙЫЛҒАЛЫН АЛТЫҒАН

Эта Ону наһа сөбүлээн, интэриэһиргээн, балыктар хамсааныларын, аһыылларын-сииллэрин күнү-күнүктээн көрөн оһорооччубун. Кэрэ дьүһүнээх, көстүүлөөх балыктар этэ. Ол сағана «Көмүс балыкчааны» эрэ билэрим. Дьоммун кытта куоракка убайбар Волод-лаахха ыалдытты кириээччибин. Убайым

Володя аквариум балыктарынан эмиэ дьарыктанар эбит. Кини мин аквариумтан араа-паһын көрөн, аквариум балыктарын туһунан мичээ кэпсирэр уонна тиүрт саастаахтар аквариум балыктарын ончан бэлэхтэбитигэр наһаа үөрбүтүм. Бастаан балыктарын кыра баалынайга туппүтүм. Оттон дьонум аквариум

атыыла спыттарыгар онно көһөрбүтүм. Онту-бун сыл курдук убайым Володя эппитинэн буюбэйдэбитим. Итинэн салгыта таайым Никита балыктары бэрситтэ. Аквариум балыктара кинилэртэн сыстан бары ыалдыан өлөн хаалбыттар.

—Балыктар ыалдыалларын хайдах билэ-дин?

—Барыйдахтарына кутуруктара түһэн хаалар. Онон тэйбэнни сылдыар буолаллар. Көүстэрэ бөхчөйөр, бөхчөйдүлөр да үе хонук иһинэн өлөллөр.

Оттон аҕам доруобай балыктары атытылаһыта. Билигин оһортон төрөтөн-уһатан тура-бын. Балыктарыттан Түөлбөү эмиэ бэрситим. Билигин балыктарын икки сыл турдору-бын. Урукку өттүгэр балыктар ууһууларыгар араарбакка бири аквариумга тутарым. Билигин балыктарын туһунан араартаан ууһата-бын.

Мань таһынан Вова өссө алта араас бороода куурусалардаах. Ин-

диуту кытта кус холбоһупт оһолоро иккис сылын тураллар. Итиллэри таһынан өссө кролик-тардаах.

Куурусаларын абатын табаарына Анатолий Попов бэлэхтэ-бит. Бэйэтэ араас бороода куурусалары итир эбит. Онон сотору-сото-ру Воваҕа сөптөөх сүбэ-ни-аманы биэрэр. Вова куурусалары, дьэз кы-зылын, көрөрүн сөбүлүүр. Кинилэри көрөр-истэр туһунан киһигэлэрдээх. Онтун өрүүтүн кыбына сылды-ан ааҕар буолан сороһор Анатолийга сөптөөх сүбэни биэрэр эбит.

Билигин эксперти-меннээн бэйэтин куу-русаларын сыммытын фабричнай инкубаторга баттатар. Итини таһы-нан бэйэтэ онугубут инкубаторыгар сым-мыттары ууран, барыта 30-тан тахса сыммыты баттатар. Кини сыммыт-тарын бэлиэтээн, икки-лин чаас буола-буола эргитэр, температура-тын регулировкалыыр. Кырачаан Вова Бурна-шев үлэтэ-хамнаһа, түбүгэ элбэх.

(Балыктын 3 ситп. хот)

Тыа сирэ уонна ырыынак

НОЧООТТООХ БУОЛАН ЭРЭР

Билигин 1997 с. сыаналарынан, нолуоктарынан, атын да ороскуоттарынан, суоттаан көрдөххө сүөһү, сылгы иитити, чааһынай, бааһынай хаһаайыстыбаларга ночнооттоох саала буолла.

Суоттааһынга биир ынах, биир сылгы сыллаары дохотун уонна ороскуоттарын тэннээн көрдөххө, суоттааһынга бытархай өртө аарыллыбат.

Ынах сыллааҕы дохота (ортотунан урукку харчынан аабыллар).
1. 60 кг. эт х 25000 солк. = 1,5 мөл.солк.

2. 1000 кг. үүт х 5000 солк. = 5,0 мөл.солк. (Бачча үүтү ыан туһага таһаарар буоллаҕына).

Ынах сыллааҕы ороскуота
1. 3 т. от х 0,7 = 2,1 мөл.солк.
2. 3 т. оту 15 км. сиртэн тийэтири тракторынан эбэтэр массыынанан = 0,5 мөл.солк.

3. Страховка нолуога
Сүөһүгэ, дьиаҕа, Ходуһа, мэччирэнг нолуога. Вет.көрүү ороскуота = 0,5 мөл.солк.

4. Хотон оҥоһуута, өрөмүөнэ
8 ый устата күн аайы хотонго үлэлээһиннэр ыраастааһын = 4 мөл.солк.

Хос быһаарымы
2,1 мөл.солк. сайынны от үлэтин бары ороскуота. Онон ынах сылга ортотунан 6,5 мөл.солк. дохотуну биэрэр, 7,1 мөл.солк. ороскуоту оҥорор.

Очочо сылга 0,6 мөл. ночнооттоох буолан тахсар. Бу өссө быйылгы оҕото өлбөтөх, ыатар уонна ол үүтүн суорат, сүөгэй, арыы, ымдаан оҥорон толору туһанар буоллаха.

Оҕото өлбүт, ыаммат буоллаҕына, дохуот лаппа аччыры, ороскуот суммата аччаабат. Сылгыга да барыс суох. Төрүүвүн ылбыт буоллаха, тэн-төнүгэтэ эрэ тахсар.

Холобур быйыл чааһынайга биэрэр кулуннаатылар, сорохтор мааткалара алдынан өлүлөр, сорох сиргэ ыран өлөр.

Чааһынай дьон төһө эмэ, көрө, аһата сылдьалларын үрдүнэн. Онон ынах, сылгы иитииттэн барсы ылбаккын. Нөһиыл аяххын ииттэрин, дьарыктаах үлэлээх эрэ буоларын.

Түмүгэ
Государство чааһынай, бааһынай хаһаайыстыбалары өйөөн, көмө, дотация харчы, хас сүөһү, сылгы төбөтүн аайы билигин харчынан, 1000 солк. биэрэр буоллаҕына эрэ, сүөһү, сылгы ахсаана аччааһына тохтуур буолла. Билигин СР да РФ да нөһиылэ 15-20 бырыһыан эрэ аһы-үөлү оҥорор, атын 80 бырыһыана, хамыйаһын тоһуйан олорор.

Дьэ уонна хантан ас элбэй? Харчы баар буолуй? Сыана чэпчэй? Өрөбүлү, бырааһынныгы аччатын, проиводствоҕа быһаччы үлэтир нөһиылэньэ бырыһыанын элбөт-төххө эрэ ас, харчы, хамнас баар буолуо. Үлэлээбэккэ ылдыан хамнаһы, харчыны аартарган туһа тахсыа суоҕа.

Афанасий ПРОКОПЬЕВ.

САҢА ВЕТЕРИНАРНАЙ ИРДЭБИЛЛЭР ОЛОХТОННУЛАР

ДЬУОТТААХ ТУУҔУ ТУҔАНЫН

1998 сыл тохсунньу ый 1 күнүттэн ыла саҕа ирдэбил олохтоно. Саҕа ветеринарнай докумуоннары биригиз РФ юстициятын министерствотын 09.06.97 14 №-дээх бирикээһин РФ ветеринарнай департаменын 19.08.97 17 №-дээх бирикээһингэр Саха Республикатын ветеринарнай департамена уонна стандартизация, сертификация управленнетын начальнигин Мишин М.Ф. 11.06.97 420/759 №-дээх бирикээһингэр олоһуорун. Нам улууһун дьаһалтатын баһылыга Ядреев А.Н. 04.02.98 36 №-дээх дьаһала табыста. 1998 сылга олуньу ый 10 күнүттэн ыла саҕа ирдэбил олохтоно: хас биридин атыһааччы, бааһынай, коллективнай хаһаайыстыбалар, түмсүүлэр, совхозтар, эти-үүт переработкалыыр предприятиелар, чааһынай юридическай сирдэр, тыа хаһаайыстыбатын бородууксууатын бары көрүгэр: эт-үүт, сымыыт, балык, көтөр этэ, овуруотсир астарын бары көрүгэр, туорахтаах культура, түлээх, балбаах, ону тэнгэ тастан киирэн атыһанар бородууксууада Намга ветуправленнеба кэлэн «Ветеринарнай регистрационнай да-стабырынанна» ылабыт, болдоҕо 1 сыл.

родууксуубит доруобуйага куттала суох ыраас буоларын көрөр-истэр, хонтуруоллуур тарилтэтин государственнай ветеринарнай сулууспа буолар.

Үлэлиир бырааптарбыт, эбээһинэстэрбит Ил Түмэн муньабынан ылыллыбыт «Ветеринарнай туһунан» сокуонга олоһу оҥоһуллубта.

Аттестацияны туттарбыт ветеринарнай специалистар, тарилтэ салайааччытын бирикээһинан биэрэтиллэн, саҕа оҥоһуллубут бэчээти ылан сүөһү да, кыыл да этин толору ирдэбиллэрин чинчийэн көгүлүүр кыахтаньылар. Урукку бэрээдэк быһылынан эки бэчээти туруоруу, бу бэчээти нүөмэрдээһин, илдьэ сылдьан туһаныы эт-үүт комбинаттарынан учуоттанара. Ол бэчээт тас көрүгэр ветеринар көрбүтүн туоһунурун таһынан эт эмийин дуу, көтөбүн дуу эмэ биэргэтэр төгүрүк, 3 эбэтэр 4 мунуқтаах бэчээтэр туттуллаллар. Билигин эт категориятын туоһулуур бэчээти ветеринар туруорбат, маньы технологтар быһаараллар.

Эт-үүт комбинаттара акционернай тарилтэ буоланар ветеринардара суох үлэтиллэр. Аны билигин миэстэтигэр үлэлиир государственнай ветеринарнай тарилтэ аттестацияламьыт ветеринар нэриэтин төрөүбүтүнэ эки өлөрүлүүр диэри туругун үчүгэйдик билбит, хонтуруоллабыт буолан, бу саҕа бэчээти туруоран эт-үүтү атыһааччы көгүлүүр докумуону толорор эбээһинэстэнэн. Саҕа бэчээт (клеймо) тас көрүгүнэн да, ис хоһоонунан да тосту ыларыйда. Ньолбор быһылаах, ортотугар 3 паара сыһпараллардаах: 1

паара республика нүөмэрэ, 2 паара улуус нүөмэрэ, 3-һэ олохтоох государственнай ветеринарнай тарилтэ нүөмэрэ буолар. Маньык быһылаах бэчээттээх эт атыһа тахсара көгүллэнэр.

Толору экспертиза кыйан ытыллыбат буоллаҕына, ол эбэтэр өлөрүлүүбүт сүөһү этэ, төбөтө, тыла, ис органныра (сүрээ, биара, бүүрэ, тыҥата) суох көгдөй этэ эрэ көрүллэр буоллаҕына «Предварительный осмотр» дьин 4 мунуқтаах бэчээт туруоруллар. Бу бэчээттир таһынан эбии эт ханнык көрүгүттэн ылыллыбытын туоһулуу «Коиона», «Олеина», «Сохатина» уо.д.а. эбэтэр ырыылаах сүөһү этэ буоллаҕына «Туберкулез», «Финноз», «Утиль», «Проварка» дьин шталмалар туруоруллар. Онон билигин куһаҥа хаачыстылаах эт хантан кэлэн атыһааччытын улууспут иһигэр да, тас да өттүгэр тахсан атыһанар түбэлтэтигэр буларга чуолкай буолла.

Хас биридин сүөһүлээх ыаллар, бааһынай хаһаайыстыбалар, коллективнай предприятиелар сүөһүгүтүн өлөрүөххүт иннинэ ветеринарнай специализи ыгыран сүөһү өлөрүлүүр иннинэ ээти туругун көрдөрүөххэ, онтон өлөрүлүүбүтүн кэннэ төбөтүттэн сабалаан ис органныра, этэ толору экспертизаны барыт эрэ буоллаҕына, бэчээт урууллар, ысыраапка бэрлэлэр. Арас оһолго-мэһэйгэ түбэспит, ыалдык сүөһүгүтүн ветеринарнай специализет көрөн, салгыы эмтэнэн үтүөрэр кыага суох дьин өлөртөрөр түбэлтэтигэр (вынужденный убой), ветеринарнай лаборатория бэрэбиэркэлэпитин эрэ кэннэ, сөптөөх көгүл

баар буоллаҕына, дьыннээх бэчээт туруоруллар.

Бэрэбиэркэлэтигитигэр 200 гр. эт уонна ис органныриттан сүрээс бүтэйдин, бүүрүттэн, биарыттан, таалытан патматериал аҕалылар. Ону таһынан ветеринарнай сопроводительнай суруктаах буолуохтааххыт. Сибинньэ, эһэ, тайах этин туттарыыга толору ытыллыбыт экспертизатын таһынан трихинеллез ыарыыга мөйө, ойос эбэтэр өрөһөтүн былыччыгарыттан (үөс тардар) 100 гр. аҕалылаахтаах. Ол эрэ кэнниттэн аналиһа үчүгэй буоллаҕына атыһааччы көгүллэнэр. Бу трихинеллез дьин ыарыы тарьааччыларынан ити ааттамьыт кыыллар буолаллар. Киһи эмиз ыалдынан сөп. Сүөһү, кыыл сутулуннааҕына, листик киһи оһонугар, личингкэтэ этин сааһыгар үөскүүллэр. Киһилэр трихинеллепуна ыалдынан өлбүт өлүктэрин, онтон киһи трихинеллепуна сутуллубут сибинньэ, эһэ, тайах этин сизэ сысталлар. Трихинеллез ыарыыттан сутуллубат наадатыгар биер сүрүн быраабылааны өйдөтөр тоһоостоох.

Булуцтур тайаҕы охтороот да, сиккэйдии эбэтэр сүрүгүйдүү буһаран быары, хаанын, сийитин амсайаллара сэрэхтээх. Сибинньэ, эһэ, тайах этин ис органны үчүгэйдик буһаран эрэ баран сизиниллэхтээх. Өскөтүн ветеринарнай лабораториянан анализка аҕалылыбыт эки листик булуцбут буоллаҕына, ол кыыл этэ да, нһэ да сизиниллэ суохтаах, уматылылаахтаах. Онон эргин тарилтэлэр ветеринарнай ысыраапката, бэчээт суох ханык да көрүг эти тутуо суохтаахтар.

Сүөһүнү өлөрүүнү нэһиэлэктэр ахсын аналлаах убой-

най площадкалара ытыллылахтаах. Ол площадкалар бүтэй, ыт-кус киирбэт гына оҥоһуулаах буолуохтаахтар. Оччотугар ветеринарнай специалистар экспертиза ытылларыгар даҕаны чэпчэки буолуох этэ. Кистэл буолбатах, билигин туругунан биһизэх ханна да итинник площадкалар суохтар. Инициитин нэһиэлэктэр дьаһалталаара миэстэтигэр сүөһү өлөрүлүүр площадкаларын тарийэн үлэлэтэллэрэ наадалаах.

Билигин ырыынакка эт-үүт бородуукталарын атыһааччы элбээн турар бириэмэтэ. Үгүс дьон эттэрэ, үттүтэрэ ысыраапката да, бэчээтэ да суох буолар. Ысыраапкаларын дьэлээрэгэр умнубут, эбэтэр массыына суумканы кытта барсыбыт эгин дьинэр куотуналлар. Инициитин маньык ветеринарнай ысыраапката, бэчээтэ суох кэлэн атыһылыр түбэлтэлэригэр ысырааптыр мизэрэлэри туттуохтут.

Хас биридин атыһааччы эт, үт бородуукталарыгар ветсправкатын, бэчээтин ирдирин бырааптаах. Итинни таһынан атын уобаластартан, кыраайдартан, ому сирдэриттэн, ону тэнгэ Дьоккуускайтан ытыллыбыт сруктаах сертификаттаах буолуохтаахтар.

Бу ытыллар дьаһаллар бары киһи аһыар аһын хаачыстыбатын, киһи киһи доруобуйатыгар куттала суох буоларын хааччыгар аһанан оҥоһулларын өйдөөтү туһуохха наада.

М. ОЛЕСОВА,
Нам улууһун
госветинспектора.

тан йод микроэлемена тийэ-бэтинэн, сабынаах (зобтах) ньирэйдэр төрүүллэрэ. Быйыл итиник көстүү эмиз элбэх. Онон бу йодтаах тууһу хаһаайыстыба усулуобуйатыгар оҥорон туттуохтун сөп дьин суба курдук биэрэбит. Мас хоруттаба эбэтэр дьаһыкка 98 кг. кураанах, бытархай, аһыкка туттуллар тууһу ылабыт. Онтон туспа таас истикилээнкигэ эбэтэр иһиккэ 2 кг. тууһу ылыллар. Итиннэ 2,5-3,0 гр. йодистай калийи (йодид калия) 200 мл. (1 ыстакаан) үүккэ эбэтэр сүрүдүлүбүт үүккэ суурайдыбын. Йод көтөн хаалбатын наадатыгар 100-150 гр. суоданы эбиллэр. Итилэри барытын холбоон баран, кичэйэн 2 мүнүтэ устата булкуйулар. Онтон ити маассаны хорутталаах 98 кг. тууска кутан баран, 10-12 мүнүтэ устата кичэйэн булкуйабын. Ити бэлэмнииптибт йодированнай тууһу мас буюукаба кутан хаһааччылар. Харҕа, кураанах миэстэбэ туруоруллар.

Туус бэйтэ эмиз натрий микроэлеменан быһытынан сүөһүгэ сизингэ улахан суолтаалаах. Уолсайынан, Саха сирин усулуобуйатыгар натрий олус аҕыйах. Сүөһү этигэр-хааныгар натрий тийбэттигэр сүрээбин былыччыгарын үлэтэ мөлтүүр. Натрий (поваренная соль) уулаах ынахх сууккатаабы нуормата киһи тыһынаах ыһааһынан уонна бородууксууатыттан, о.э. биэрэр үтүттүн, тутулукаах. Холобур, ынах тыһынаах ыһааһына 300-400 кг., сыллаабы биэрэр үүтэ 2000 л. буоллаҕына, тууһу 30-40 гр. биэрлэлэр.

Е.Николаева, ветврач.

АЙЫЛҒАЛЫН АЛТЫҢАН

— Сүрөздөлдөөбүк кини дуо? — Суох, бэйэм интэрриржибин. Онон көрөрбүн-истербин сөбүдүүбүн. Туох надатын дьоммор этэбин. Онон кинилэр наадалаах буларга көмөлөшөлөр. Ол курдук балыктар аһылыктарын, куурусаларга битээмин ода.

интэрриржиңиңи этин сөп. СГУ старшай преподавателэ Черосов М.М. Вова көтөрбөр тустарынан викторинаы ыппытыгар үрдүкү кылаас оқолуттан итэрэ суох, өссө сорогор баһыбар да эпийэти бир эрэр дизи хайҕага. Кини Вова билиитэ дигринги билиитээтэ.

Вова алтынны ыйга Туолба «Айылда оқолорун» кытта СГУ-га экология отделениетыгар эскурсида сыйдыбыттар. Кинилэр үлэлэрини-хамнастарын кытта билсиптирээр. Экология кафедратын салаааччыта Гоголева П.А. СГУ сага корпуһун сибидили көрдөрбүтэ уонна оқолор үөрэнэ кэллэрингэр ыгырбыта.

Вова ману таһынан бэйэтин куурусаларын икки сыд кэтээн көрүүтүнэ дакылаат сурууан улустаары оқолор экологической

аарыларыгар кыттыбыта. Ордук үрдүк сыаналары лексоз кылаабинай специална, жюри председателэ Иванова З.Ф. бээрбит.

Вова улааттарына Саха сиригэр зоопарка тутуон бақарар.

Вова курдук сэмэй, аламарай, дьонун үлэһит оқолору кырдыаҕастар «киһи киһитэ» буолу дииллэрэ. Ол аата киһи кини туттар, ытыктыыр, атыттарга холобур буолар кини тахсыа дииэ. Онон мин кырдыаҕастарга кыттыһан, Вова инникитин «киһи киһитэ» буола улаатарыгар бақарабын.

Зинаида ТИХОНОВА.
Нам с.

Хаартыскада: Нам 2 №-дэх орто оқоулатын 3-с кылааһын үөрэнэччитэ Вова Буранаева.

ЫРЫА АРҒЫСТААХ

А.И.Олесова салайар обо Түмбэтин уолаттар «Кэски» вокальной ансамблара быйыл саас «Хотугу сулус» республиканскай конкурсу кини зонагыгар кыттан, бас ыйыгар Дьокуускайга ытыллар түмүктүүр көрүүгэ киирэр буола.

Нам 2 №-дэх орто оқоулатын 3-с кылааһын үөрэнэччитэ Шурик Федоров «Кэски» ансамблга үнүс сыбын ымыйар.

Хаартыскада: «Кэски» вокальной ансамбль солиста Шурик Федоров. **Виталий Сыромонников** устута.

МУЗЕЙБЫТ НОБИЛЕЙА

Хатын-Арый орто оқоулатыгар «Үлэ, Албан аат» музейин хоһо тэрлибитэ номнуо 10 сыл буола оуста. Ити бэлэ куну оқоула оқолору, учууталлара үөрэнэ келэтирээттирэр.

Манна музейи тэрбиит Гаврильев Н.С., Кутаркин В.Г. уонна Наммаады историка, этнографка музейин директорка Охлопкова С.Е. кэлэн ыладьтыаталлар.

Бизэри салайан ытыллар оқоула директорка Дьрихискай С.П., учуутал Буғаева М.И.

Музейи хоһу оңорууга бириэмэлэрин, сынылааһыннар уһунан туран, бизэ харчыта суох үлэһэбит учууталлары о.д.а. сыраалаах үлэлэрин бэлэһэтээн, юбилейнаан ээрдэлээтээн, кырайы үөрэтэр куруһуок салайааччыта Петрова Е.Д. тыл эттэ. Ону ситэрэн 7 кылаас үөрэнэччитэ Григорьева Катя айбыт «Учууталбар» диин хоһоонун Туара Ощелкова аахта, Полина Парникова Л.Полов «Учуутал туһунан» хоһоонунан учууталларыгар махталын тиэртэ.

Улуус бочуоттаах гражданина, Үлэ Кыһыл Знамята орден кавалера, сэриин, үлэ ветерана, нэһилик летописеһа Н.С.Гаврильев сабадаммыт үлэни эдэр көлүөнэ салгырыгар, муспун матырыяааллара тахсан сырдытталларыгар, дьон-сэргэ сылдыан, үөрэн-көтөн тахсар сирдэрэ буолар сага музей дьинэт туттуллон бақарарын эттэ. Ол кэмэизери оқоула директорка, «Бочуот Знага» орден кавалера, билгини нэһилик дьаһалтатын В.Г.Кутаркин музей интэр-үөрэтэр суолтатын айбыт бэйэтинин көсүлүэн.

ҮЧҮГЭЙГЭ УГУЙА ТУРДУН

(Южкордар постарыттан соцунар)

үлэһиттэр инициативаларын таба туһанан, учууталлары түмэни, нэһилик кырдыабаһа Н.С.Гаврильев муспун матырыяалыгар олобуран, кыраакый дириг ис хоһоонноох музей тэрбиитэ.

Ыччаттарга кэс тылын этэн туран, оқоулатын историятын суруйбут уонна И.Е.Винокуров 100 сааһыгар анаан оңорбут дириг ис хоһоонноох юбилейнай дакылаатын, 5 томнаах «Өйдөбүл» уонна «Мэнэ Таас» сэри республика, улус үлэ ветераннарын тустарынан кэлсип кинигэлэрин оқоула музейыгар бэлэһэттэ. Ол кэниттэн ээрдэ суруктары туттары, куруһуок оқолорун Аммосовскай аары кыттыһааччыларын дакылааттарын истин, ээрдэ концерт буола.

Полина ПАРНИКОВА, Хатын-Арый оқоулаты, 7 кылаас.

БАСТЫҢНАР СЛЕТТАРА

Хатын-Арый орто оқоулатыгар бастыг үөрэнэччилэр слеттара буолан ааста. Бырааһынныгы кириин тылынан оқоула завуһа Е.Н.Гаврильева аста.

Оқоулабытыгар уопсайа 335 обо үөрэнэр. Опертон 87 обо наар «4» уонна «5», оттон 15 обо наар туйгун сытана үөрэнэллэр.

Үөрэх бастыгнардыгар, олимпиада кыһыйлаахтарыгар үөрүүллэх быһыһыгамайгыга грамоталар, сэмэй бэлэһэтэр туттарылынынар

уонна ээрдэ тылар этипинилэр. Ол курдук бэйэлэрин истиг ээрдаларын, баҕа санааларын олоһору учууталлара, төрөлүттэрэ этилэр. Өссө даҕаны үрдүк ситиһилэри, оқоулапаларын аатын инникитин даҕаны өрө тутта сыдыһахтара диин эрэл санааларын биллэрдиһэр.

Бу кэниттэн кинилэргэ анаамыт ээрдэ концерты кердубут. Манна билиги ордук З.Г.Федорова салайар 2 «а» кылааһын оқолорун сценкаларын, хоһоонорун бийэрэтибит. Ол курдук Марков Робик, Тихонов Стасик, Охлопкова Гаяя «Кымырдаҕас уонна Тоночочу», Васильев Павлик, Евсеев Аеша, Корчанова Лера «Тураах уонна саныһ» диин үлэлэрин, Петрова Даша «Раненная птица» хоһоонун кэрэксин иһиттибит, сэргэхсин кердубут.

Бу бизэртэн бары да дуоһуна сыһынанан, үөрэнкөтөн тарбастыбит.

Алена ОКОНЕШИКОВА, 7 кылаас, Хатын-Арый орто оқоулаты.

ҮЧҮГЭЙГЭ УГУЙА ТУРДУН

Мин «Ыллык» обо телестудиягыгар сөбүлээн дьарыктанабын. Онон сыдыһан элбэти биллим. Билигини Филатова Валентина Прокопьевна салайар. Кини үлэтигэр бэриниһилээх, оқолору өндүрүчүттүл.

Билиги ыйга бирдэ былаан быһыһынан анап тема-

Сахаларга былыргытан уол обо төрөөтөһүн аба ууһун тэнитэр, ааппытын ааттатар кини кэлэ диин үөрүү-көгүү буолара. Чахчыта да онук. Уол обо барасан омук эрэл, дыя кэргэн көмүскэлэ, суон курдаһта, хадыг хаххата.

Билигини үйбэҕэ уол оҕону кыра сааһыттан сабадан, олохлутун салгыр, улустуун ууһатар, үчүгэй ыал абата буоларын курдук иһтиһэттэхпин.

Партизан орто оқоулатын бастакы сүһөх кылаастара иккис сыһын уол оҕону иһтигэр сүрүн болгомторун ураралар. Оқоулабытыгар уопсайа 82 олохлукт. Оттон 44 уол, 38 кыс. Оқоула иһинэн ытыллар үлэлэргэ сүрүннээн уолаттар кытталлар уонна тэрэһиниһигэр көмөлөшөлөр. Ол курдук «Эдэр талааннары кердүү», «Кыс Куо», «Ийэм уонна мин» конкурстары, «Аһаҕа билиги доборбун» бизэри, Саха дыһылаагы урениги о.д.а. Манна уол обо ыллыр, уруһуйдуу, хоһоон аарар, аһар талаана, чуолкайдик сангарар дьобура сайдаллар. Уол обо доруобай, куустээх буоларын наадаһыттан, алын кылаастарынан саваалан спордуан дьарыктаналларын ситиһибит. Билиги уолаттарбыт тустуу, чөлүк атлетика секцияларыгар сыдыдаллар. Сорох 3-4 кылаас уолаттара ыскамыайкхаттан өрө аһыһыннагы, хары баттаһытын күрэхтэһинилэригэр бэлэмнээн кун аһсын дьарыктаналлар. Ману таһынан спортивнай күрэхтэһинилэри тэрйибит.

Ол курдук «Мин уонна адам», «Мин уонна ийэм», маассабай, «Адам уонна мин» спортивнай күрэхтэһиниһи кыттыбыттар. Та-

илэри ыттыбыт. Быйыл Никольскай начальнай оқоулатын кытта хардыта саһы айаннары, күрэхтэһинилэри, доборлоһуу бизэригэр тэрйидибит. Спортивнай оонһууларга

«Адам уонна мин» МЭНИК-ТЭНИК УОЛАТТАР

билиги оқоулабыт оқолору бастаабыттар. Оттон «Түнүк» оонһууга Никольскай оқолору иһтиги тахсыбыттар. Иһиникитин уолаттарга тыаба «Зарница» оонһууну ытытар былааннаахпыт.

Сүрүннээн буруйу оңоруу уолаттартан тахсар. Оттон улахан буруй хаһан бақарар кыраттан сақаланар. Оқолор буруйу оңорботтору наадаһыттан билиги оқоулабытыгар бэрээдэги көрөр биригээлээр тэрйидибиттэр. Кинилэр уолаттар салайаллар. Биригээлээр переменаларга оқолор бэрээдэктэрин керөөлөр. Ким бэрээдэги кэсиптин бэлэһитиллэр. Ол курдук охсуһууну, куһаған тылы сангарыһы о.д.а. Ману таһынан араас оонһуулары тэрйилээр (дубат, хабылык, тырыһык). Манна уолаттар бэйэлэрин салайааччы курдук санааллар. Оттон алын кылаас уолаттара холобур илаллар. Билигини үйбэҕэ табах, арыгы курдук куһаған дьалдыктартан уолаттары харыстыр наадаһыттан, оно туһаннаах үлэлэри ытабыт. Ол курдук билиги уолаттарбыт «Табах — дьаат!» диин күрэхтэһиниһи кыттыбыттар. Та-

баһы оқоулатын кээр үрбүттэрэ. Бу күрэхтэһиниһи оқолор табаһу утары рекламаларга үлүлдүтүттэр. Табаһы тарпат ақаттан, эһэтэн интэрью ылбатын. Уол оҕону иһтигэр аба ороула ордук улахан. Ол курдук уол обо биэс сааһыттан абатын туттарын-хаптарын, туһунан дьарыктануу үтүктэ саһыр. Кинини холобур оңостор. Билиги сорох уолаттарбыт

ақалара олус активнайлар. Кинилэр конкурстарга, күрэхтэһинилэргэ, муһнахтарга, быһапкаларга кытталлар. Сорох ақалар уолаттарын кытта бэйэригэрбин ыталлар. Уол оҕону иһтиги аба ороулу үрлэтэр наадаһыттан билиги оқоулабыт элбэх өрүттээх үлэни ытытар. «Аба ороула» диин дакылааттаах ақалар конференцияларын, «Адам уонна мин» конкурсу, уолаах аба оңоһуктарыгар быһапкалы, «Адам уонна мин» спортивнай күрэхтэһини, «Ақалар нэдиэлэлэрин» ыппылыпты.

Ману таһынан суолга бэрээдэктээх буолууга, суол быраабыллатын билиги «Светофор» бырааһыннагы буолбута. Манна билиги суоллар ақаларыт көмөлөспүттэрэ.

Уол оҕону иһтигэр аба ороулу өссө үрлэтэр наадаһтан, кэлэр сылга үгүс өрүттээх үлэни ытытар былааннаахпыт.

А.АЛЕКСЕЕВА, Партизан начальнай оқоулатын «Кэнчээр» орто бөлөкүн салайааччыта.

өрүс барасхан нэлэһинэн сүрдээх. Билиги өрүһүнэн киирэн түһэ турдубут.

Балача үһүнүк айанна Суотту музейыгар сылайан-эһитэн тиһидибит. Тиһизэт оқолор сылайыт көрүмүрээ канна да суох буолла. Музей директорка Эксөкүлэх Өлөксэй сэиз Р.Р.Кулаковскай үөрэнкөтө керүстэ. Хоһор сирэтин бэлэмнэтирэр. Оттон музейи көрө тарбастыбыт. Онон саамай кэрэксээбипти диин урааһыт сақалар быһыры оңоһууга уонна муһунан оңоһуллубут сууһу, Суотту мыраанын үрдүгэр тууар шыка. Ол ыһыккатын Эңсиэли хочото ытыкка үрбүт курдук көрөстөр. Өлүөнэ өрүс ууғор бэйэбит 1 Хоһооһахпыт баар. Онон колоһолы тыһаһан астыһындыт. Кихээ көрүһүн кэлэстэн дуоһуна сыһыһыһыбыт. Сыһаастык үгүһан турдубут.

Нөгүө күнүгэр аһан баран суолбут төрдүн булбулупт. Ол күн бөһүөжиптигэр кыһыны атаары бырааһынныгы сыйдыгар соругу туруруруммупт. Сыһаалаах айаммытын билимэккээ, бэйэбит 1 Хоһооһахпыттыгар тиһин кэлбипти.

Бу поһодлут сүрүн сыла-соруга диин төрөөбүт норуоппунт аһыт олоһун кытта сибидили билсиппин, бэйэ кыаһын бэрэбирээлэһини, бэйэ-бэйэбитигэр хардыта көмөлөсүһүү буолбута. Поһодлут сүрүн сыһыһыһы-соругун тоһору ситэн олус дуоһуидубут.

Слава КАЗАНОВ, Айдын АГУНОВ, 7 «а» кл. 1 Хоһ. «Чолбон» пост.

бүтэриһхээр диэри сыдыһыам.

Кривошапкин Жеңя (8 кл.) оператор: — Мин бизирини оңорорго уонна үһуларга үөрэнэбин. Бастаан сагаан үһулуом суоба диин кутаммытым. Үөрэххэ киирээргэ наадалаах буолуо дии саһыһыбын. 11-с кылааһы бүтэрэххэр диэри сыйдыгар баһаалахпын.

Оқолор «Ыллыкка» сыдыһаппарын олус сөбүлүүллэр эбит. Кинилэр инникитин идэлэрин талаппарыгар көмөлөһүө диин эрэһэллэр.

Саргылана АЗАРОВА, 10 кл., 1 Хоһооһах, «Чолбон» пост.

ӨЙДӨБҮНҮК СИРДЭРИ КӨРҮӨХПҮТ

1 Хоһооһах орто оқоулатын 7 «а» кылааһын үөрэнэччилэр Суотту музейин көрөн кэлбипт. Билиги сэттэ уол, икки кыһы уонна кылааспыт салайааччыта А.И.Копырин буолан барбыһыт. Ити иннигэр бир нэдиэлэ устата бэлэмнэһипти. Хайһыар, ас-үөл, тагас-сап булуммулпунт.

Оқоулатын 9 часка массыһынан арыһагы диэри иһтирдипт. Оттон хайһыарбытын кэтэн, суолбут төрдүн булан айаммытыгар турумулпунт. Ити күн билиһээх анаабыт курдук сыһаас бадайы этэ. Тыһаа суох буолан кыратык кыдыһаахха эрээдэнэрбит да чөлүккит айаннайбыһыт. Өлүөнэ

Кудрина Аня (10 кл.) сценарист:

— Мин телестудияга культурайыдык тутта-халта сыдыһарга уонна сценарий суурайаар үөрэнним. Иһини олоһорго туһанаах буолуо дии саһыһыбын. Оқоулабын

УЛУУСТАН ТӨРҮТТЭЭХ СПОНСОР

Мантан саас улууска спорт сайдытыгар туюх үлэ ытылларын туһунан сага тэриллиту спорт отделын сабиэссейттан В.В.Ядревтан ыйытталастым.

Корр.: Владимир Владимирович, саас кэлбитинэ сибээтээн ханник күрэхтэһинлэр баралларый?

Ядрев В.В.: Таһырдыа сылһыан дьон-сэргэ тахсан маассабы сүүрүүнэ дьарыктанан эрэр. Футболу сөбүлөөччилэр кэмнэрэ кэллэ. Сотору хаар уулунаарына, сир кураанах буоларына волейбол площадкаларын онорукпут. Нэһиликтэргэ олохтоох дьаһалттар, спорт дьээлэрэ, оскуолалар тэрэһиннэринэн күрэхтэһи бөрү буола турар. Холубур, Хатырыкка хоту уонна илин эгэр нэһиликтэр икки ардыларыгар М. Аммосов бирийигэр волей-

болга турнир буолбута. Бу турнири Хатырык нэһилигин дьаһалтата тэрийбитэ.

Корр.: Күрэхтэһилэр үгүстэрэ спонсоридааһын көмөтүнэн ытыллар буоллахтара дии? Ордук элбэхтик ким спонсордырарый?

Ядрев В.В.: Хамааттаа баскетболга турнир ытылына. Бу турнири билиги уокурукпутугар депутакка кандидаттынан турбут, спортсмен, Үөдэйтөн төрүттээх Судьбаай Дьөгүөсө «Лик» диин Дьокуускай куораттаары тэрилтээ спонсоридаага. Тэрилтэ үлэһиттэрэ күрэхтэһиңгэ байлара хамаанда туруоран кытынылар, ол тэрилтэү Саха Республикатын биллиилээх спортсменнара, аан дойдукылаастаах спорт мастардара Александр Михайлов, Анатолий Филиппов, Дмитрий

Федоров калон кыттыны ылылар, оонноотулар.

Судьбаай Дьөгүөсө Үөдэйтэ буолан ааспыт бөксө турнирыгар спонсоридаан турар. Бу нэһилэрэ Хатырыкка буолар оворол турнирдырагар эмиз спонсоридаахаах, хас ыһааһын айы. Кэлин да көмөлөө туруом диин эрэннэрэ.

Корр.: Тодо кини билиги улуустугар эрэ көмөлөөрүөй?

Ядрев В.В.: Бастан туран, кини Нам улууугар Үөдэй нэһилэгэр төрөөбүт. Иккиннэ, бэйэтэ этэринэн, спортка тугу эрэ ситиспит биллиилээх спортсменнар билигин ыарахан кэмгэ ыччакка туһунаа эмэ көмөлөөр санаалаахтар, ол иһин Нам улууугар манньк күрэхтэһилэрэ көмөлөө туруохтук диин эттэ.

Корр.: Мантан саас, сайын туюх булаан барый?

Ядрев В.В.: Ыам ыйыгар мини-футболга, волейболга, чэпчэки атлетикага күрэхтэһилэр буолаары тураллар. Кыра нэһиликтэргэ туспа турнир ытыары ғынабыт. Сайын Партизан нэһилигэр улуус 200 сылыгар аналлаах пенсионердар Спартакиадалара, онтон 1 Хоустааха ветераннар уонна ыччаттар Спартакиадалара буолуохтаах. Бу күрэхтэһи икки түһүмэринэн ытытылыа: бастаки—нэһиликтэргэ, иккис—финал, улуустары. Күрэхтэһилэр үгүстэрэ кыһыныгы Спартакиада суотугар барыахтара.

Кэлэстэ Вера РЫКУНОВА.

ЫЫР БАЛЫКТАРЫ ХАРЫСТААҤЫН ЫЙДАРА

Улуус дьаһалтатын быһаарытынан ыам ыйын 20 күнүттөн бэс ыйын 20 күнүгэр диэри ыыр балыктары харыстааһыга месьяниг биллэрдирилэр. Ити кэм устатыгар Лепа, Алдан өрүстэргэ, киннэхэ түһэр үрэхтэргэ илиминэн, муһхандан балыктыгар буоллар Лепа боротуокаларыгар иһиликтэ 3 км. ээригин иһин биир илиминэн, күөгүһүн балыктааһын көнүллөһөр.

Кэпкэмэ, Хаичала, Боленькый, Тумара, Арылаах үрэхтэринэн мотуордаах оҕочопон сылдыар буоллар.

Кыра уйуктаах судиолары сыллаабы регистрациалааһын ытытыла турар. Эрэһини оҕочо кытары регистрацианы барыахтааһын умунам!

БИЛЛЭРИЛЭР РЕКЛАМА

Чэпчэки сыанаба, суһаллык ВА3-21063 атыыланар. Киһэ 22-2-20 тел.бислинг

М.Аммосов аатынан улусса 39 №-гэр булуустуох, ампаардаах, обурууттаах приватизацияламмыт квартира атыыланар. Киһэ 20 ч. кэнниттэн 21-1-82 тел. ыйыталаһааххытын сеп.

Аабааччылар болгомтолоругар!

«Энгиэли» хаһыат ыам ыйын 16 күнүнээһи нүөмэрэ республикатаабы типография буруйунан хойугаан бачээттэммитинэн оптурунньука тарбаттылар.

Редакция.

Редакция почтатыттан ВЕТЕРАННАР ЧЕМПИОНАТТАРА

Улуус кырдыаас дуобатчытара Аҕа дойдуга Улуу сэриитигэр Кыайы бырааһынныгы көрсө, сүл ахсын ыам ыйын бастаки өрөбүдүгэр ким чемпионну быһаарсар күрэхтэһилэрин тэрийиллэрэ үгэскэ кубулууда. Быйыл итинник күрэхтэһиңгэ 30 сааһырбыт дуобатчыттар кэллилэр. Кинилэр ортолоругар 11 сэри уонна тыыл ветераннара бааллар, атытара 50-тэн аҕа саастаахтар.

Икки күннээх кириси түмүгэр ветераннар чемпионнарын аатын Хамааттаа мастарга кандидата Егор Леонтьев ылла. Кини 9-тан 7,5 очколаах. Нам селотунан Афанасий Рехлясов, Партизан Геннадий Яковлев ик-

кис, үһүс миэстэлэри ытылар сэри, тыыл ветераннарын бөлөхтөрүгэр Хамааттаатан Егор Феодоров, Модуттан Егор Петров, Намтан Михаил Пестерев, дьахталлар бөлөхтөрүгэр Намтан Розалия Егорова, Дария Сидорова, Варвара Свицева бастаатылар. Кыайылаптар грамоталарынан, биристэринэн наҕарадаланылар. Бу күрэхтэһиңгэ Үөдэй, Нам нэһиликтэрин администрациялара, Никольскай, Нам селотунан дуобакка федерациялара спонсоридаатылар.

Үөрүүнээх быһыгамайгыга ветераннар улуустаабы сабиэтэрин, дьээ-кэртэн отделын уонна спорт, туризм отделын

грамоталарын, өйдөбүнүк сувенирдэрин тыыл ветерана, сэрии оҕдообото, улуус күүстээх дуобатчыта, 93 саастаах Алпааны ытык кырдыабаһа Прасковья Егорова Корьякна тутта. Сэрии ветерана, инбэлиитэ, турнир саамай кырдыаас кытыылааба Михаил Яковлевич Колесов аата эмиз ааттанна.

Сааһырбыт дуобатчыттар билигин да эрчимнэрин ыһыкта иликтэрин көрдөрдүлэр. Алексей Аммосов, Егор Феодоров, Геннадий Яковлев, Дмитрий Филиппов, Афанасий Рехлясов кандидатскай балланылар. Хамааттааттан Иннокентий Самсонов, Намтан Никита Габышев бастаки разрядка бириди балланылар, 24 дуобатчыт разрядтарын бизгэттилэр. В. ЕРЕМЕЕВ.

Выражаем слова глубокого соболезнования нашему коллеге Алексею Афанасию Кирилловичу по поводу кончины после тяжелой продолжительной болезни его горячо любимой матери **АЛЕКСЕЕВОЙ Харитины Гаврильевны**. Коллектив Намского УСР.

Дьуөгүбөр Ф.Д.Ушницкайа таптыыр кэргэни **АВКЕНТЬЕВ Николай Романович** соһумардык өлбүтүнэн кутурбаммын тиздэрибим. А.А.Прокопьева

Үөдэй нэһилигин дьаһалтата Ушницкая Ф.Д. тапталлаах кэргэни **АВКЕНТЬЕВ Николай Романович** хоһомтолоохтук өлбүтүнэн кутурбаммын биллэрэр.

Ытыктыыр кийбитигэр Ушницкая Ф.Д. кэргэни **АВКЕНТЬЕВ НИКОЛАЙ РОМАНОВИЧ** соһумардык өлбүтүнэн кутурбаммын тиздэрибим. Ыччат, спорт отделлара

Кунду саҕаспалыгар, балтыларыгар, быраатыгыгар тапталлаах аҕалар, убайгыттарга, Ушницкая Л.Д. кутугэ, Женяра эһэтэ **АВКЕНТЬЕВ НИКОЛАЙ РОМАНОВИЧ** хоһомтолоохтук өлбүтүнэн кутурбаммын тиздэрибим. Намтан балтыгар

Эдрийибэр Февроньяга, Иннокентийга, Люсяга, Женяра таптыыр кэргэни, кутугтар, эһэтэ **АВКЕНТЬЕВ НИКОЛАЙ РОМАНОВИЧ** хоһомтолоохтук өлбүтүнэн кутурбаммын биллэрэр. Намтан балтыгар

Улуус Бочуоттаах гражданы Ушницкая Ф.Д. таптыыр кэргэни, Ушницкая Л.Д. кутугэ, Женяра эһэтэ **АВКЕНТЬЕВ НИКОЛАЙ РОМАНОВИЧ** соһумардык өлбүтүнэн кутурбаммын тиздэрибим. Жирковтар, Эверстовтар, Зыряновтар.

Биргэ уэрэммит дооробутугар С.С. Колесова, оҕолоругар, аймахтарыгар кэргэни, ийэлэрэ, кийиттиригэр **КОЛЕСОВА Мария Егоровна** өлбүтүнэн кутурбаммын тиздэрибим. 1976 с. выпускниктар.

Кунду кэргэним, арабыт, эһэбит **АВКЕНТЬЕВ НИКОЛАЙ РОМАНОВИЧ** б. дь. ыам ыйын 16 күнүгэр хоһомтолоохтук өлбүтүнэн кутурбаммын тиздэрибим. Кэргэни, кыһына, кутугэ, сизэ

Салбан нэһилигин дьаһалтатын спецкайыгыгар улуус бочуоттаах гражданыгар Ушницкая Февронья Дмитриевнага таптыыр кэргэни **АВКЕНТЬЕВ НИКОЛАЙ РОМАНОВИЧ** хоһомтолоохтук өлбүтүнэн кутурбаммын биллэрэр. Нам улуунун дьаһалтата

Кунду дьуөгүбүтигар Ушницкая Февронья Дмитриевнага таптыыр кэргэни **АВКЕНТЬЕВ НИКОЛАЙ РОМАНОВИЧ** хоһомтолоохтук өлбүтүнэн кутурбаммын биллэрэр. Ван-Сен-Чин Э.М., Дьяконова Г.А., Башиствар, Новгородовтар, Коржикун, Новгородова Н.И.

Кунду эдрийибитигар, Ушницкая Ф.Д. таптыыр кэргэни, балтыгыгар, эдрийибитигар Люсяга кутугэ, Женяра эһэтэ **АВКЕНТЬЕВ НИКОЛАЙ РОМАНОВИЧ** хоһомтолоохтук өлбүтүнэн кутурбаммын биллэрэр.

Болугуттан саҕаспалыгар, Алпаанытын ийэбит, саҕаспал, Кебеккитон, Хамааттааттан, Дьуокуһайтан, Олевтан, Новосибирскайтан, Ишчар-Олантан бырааттарыгар, балтыларыгар, кутугтарга, кийиттиригэр, сизэригэр

Истинник саньыр дьуөгүбүтигар Ушницкая Ф.Д., Иннокентийга, Люсяга уонна сизэнэра Женяра тапталлаах кэргэни, кутугтар, эһэтэ **АВКЕНТЬЕВ НИКОЛАЙ РОМАНОВИЧ** хоһомтолоохтук өлбүтүнэн кутурбаммын тиздэрибим. Г.К., М.А. Егоровтар, Р.М., М.Ф. Кудановтар, В.М., В.М. Бочаровтар, О.И. Шапошникова.

Кунду Ф.Д.Ушницкайа тапталлаах кэргэни **АВКЕНТЬЕВ НИКОЛАЙ РОМАНОВИЧ** хоһомтолоохтук өлбүтүнэн кутурбаммын тиздэрибим. Жирковтар, Эверстовтар, Зыряновтар.

«Энгиэли» хаһыат редакцията бэйэтэтин активнай корреспонденыгар Февронья Дмитриевна Ушницкайа тапталлаах кэргэни **АВКЕНТЬЕВ НИКОЛАЙ РОМАНОВИЧ** соһумардык өлбүтүнэн кутурбаммын тиздэрибим. Кунду биргэ уэрэммит дьуөгүбүтигар Ж.И.Новгородовтар **НОВГОРОДОВ Иннокентий Алексеевич** хоһомтолоохтук өлбүтүнэн кутурбаммын тиздэрибим. Дьуөгүлэрэ.

ЧТО ЧИТАТЬ? (Выпускнику)
«Кем быть?» — этот вопрос всегда задает себе молодежь. Люди возраста 15-17 лет. И бывает, что ответ на него дать не так-то просто. Порой решение о выборе профессии юноши и девушки принимают случайно, часто идя на поводу у родителей, бабушек и дедушек, знакомых или друзей. В результате может случиться так, что несколько лучших лет жизни протрачена впустую, не принеся удовлетворения, и лишь затем (иногда слишком поздно) придет осознание допущенной ошибки.
Как же можно избежать неверного выбора профессии? Давно известно, что различные виды деятельности требуют от человека различных качеств, которыми не все облада-

ют в равной степени. Поэтому одна из основных задач этого возраста — попытаться определить, какие из этих качеств у молодого человека развиты наилучшим образом и в какой степени какого типа он смог бы добиться наибольшего успеха и удовлетворенности.
В книге — Матвеева Л.Г. и др. Практическая психология для родителей, или Что я могу узнать о своем ребенке. — М.: АСТ-Пресс, 1997. — 320с.
Гл. 10. Профессиональная ориентация: как сделать выбор. Предлагаются подборка тестов, позволяющих сориентироваться в этом вопросе и той или иной степени. Эти тесты помогут определить интерес к тому или иному предмету, склонности к определенному виду деятельности, особенности темперамента и иные значимые па-

раметры для выбора будущей профессии.
* Анещин В.С. Что такое защита информации и кого готовить ФБИТ // Абитуриент. — 1997. — №1. — С.15-18.
* Колотинич А. Как я был актрисой // Абитуриент. — 1997. — №3. — С.33-35.
* Петровский Б.В. Хирургическая профессия // Абитуриент. — 1996. — №2. — С.18-20.
* Румянцев М. Писатель: профессия или призвание // Абитуриент. — 1997. — №6. — С.41-48.
* Ситникова С. Легко ли стать филологом // Абитуриент. — 1997. — №3. — С.38-40.
* Ситникова С. Приходи в МАИ — в небе нет ГАИ... // Абитуриент. — 1997. — №5. — С.36-41.
* Уильям Б. Парк. Как прелесть в импрессионизме // Абитуриент. — 1996. — №1. — С.18-20.

Учредителлэр: Нам улуунун дьаһалтата. «Сахаполиграфиздат» национальнай компания. СР бичээт филиал маассабы информация кенгулун кэмүсүкү региональнай инспекциягар регистрациаламмыт нүөмэрэ — Я 0065.
Талылына уонна тагылына «Энгиэли» хаһыат редакционнай-издательскай систематыгар.
Хаһыат Дьуокуһайга «Сахаполиграфиздат» НИПК бичээттиинэ, Ордунниктэ уул. 31а. Формата А3. Кээмээ 1,5 бчээт. лисс. **Индекс — 54889**. Тиража — 2230
Бьээткэ иһин баттанна — 12:00 ч. 18.05.98 с. Сахааһын №6-ра — 55

РЕДАКТОР — В.Г. КАСЬЯНОВ. тел. 21-3-32
ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрт культура — **21496**; иллюстрация уонна реклама (секретариат) — **21640**; бухгалтерия — **21332**; «НАМ» ТРК — **21632**; редакционнай издательскай система — **21141**; факс — **21332**
Сурукка аакытын-суолугутун, үлэритин, дьээбит вадьрыһын чопчу ыйыҥ. Автор этэрэ мэлдьи хаһыат санаатыннын биир буолбат.
«ЭНСИЭЛИ» - Нам улуунун хаһыата.
678040, Саха Республиката, Нам с., Октябрьскай уул. 1.